

Hersenen, Neuronen en evolutie: Wat is er met de ziel gebeurd?

Taede A. Smedes

Inleiding: Het wegen van de ziel

De arts Duncan McDougall deed ooit pogingen de ziel te wegen. Resultaat: de ziel weegt 21 gram. Moraliteit, rationaliteit, kennis en godsgeloof zijn allemaal aspecten die in het verleden aan de *menselijke ziel* zijn toegeschreven. Vandaag de dag bestuderen de natuurwetenschappen deze aspecten als producten van evolutionair-biologische processen. Impliceert dit dat de natuurwetenschappen hebben aangetoond dat de ziel niet bestaat? Heeft natuurwetenschappelijk onderzoek laten zien dat het concept 'ziel' overbodig is?

Een (zeer) korte geschiedenis van de ziel

Plato

Dualisme ziel/lichaam; ziel komt uit Ideeënrijk. Lichamelijkheid verduistert en kluistert de ziel. Door de dood wordt de ziel bevrijd.

Aristoteles & Thomas van Aquino

Ziel en lichaam vormen een eenheid. Ziel zonder lichaam is incompleet. Thomas: lichaam en ziel vormen samen één volkomen substantie.

René Descartes

Radicalisering van Platoons dualisme. Descartes lokaliseert de ziel in de hypofyse, dus in de hersenen.

Natuurwetenschap en de ziel

Moderne fysica

Probleem: als de ziel immaterieel is, dan rijst de vraag hoe de ziel op het fysieke lichaam kan inwerken.

De evolutietheorie

Waar komt de ziel binnen in de (menselijke) evolutie? Substantiedualisme is problematisch voor de evolutietheorie.

Neurowetenschappen

Neurowetenschappen hebben de intieme band tussen lichaam en geest vastgesteld. Hoe dan nog over de ziel te spreken?

Christelijke theologie en de ziel

Bijbel kent geen substantiedualisme. RK-Kerk lijkt substantiedualisme tot dogma te hebben verheven: Paus Johannes Paulus II, Paus Benedictus, Kardinaal Schönborn: ziel is door God geschapen en is niet evolutionair te bestuderen.

Progressieve theologen: Pannenberg, Macquarrie, Küng, e.v.a.: substantiële ziel is niet langer te verdedigen. Terug naar Bijbels monisme van lichaam en geest. Hoop op opstanding. Verzet tegen wetenschappelijk reductionisme.

Besluit

Het spreken over een ziel weg te halen uit de sfeer van de ontologie en te beperken tot de sfeer van het religieuze en morele spreken over levende wezens (dus inclusief dieren en planten). Wanneer over de 'menselijke ziel' gesproken wordt, heeft dat betrekking op een ander aspect van het menselijk bestaan dan het spreken over het lichaam.

Literatuur

R. Descartes, *De uitgelezen Descartes*, Ingeleid en toegelicht door Han van Ruler, Tielt, Lannoo & Amsterdam, Boom, 1999. (Of andere versie van de belangrijkste werken van Descartes, de *Meditaties* en het *Vertoog over de methode*.)

C.A. van Peursen, *Lichaam, ziel, geest: Inleiding tot een wijsgerige antropologie*, Utrecht, Bijleveld, 1994.

P. van Lommel, *Eindeloos bewustzijn: Een wetenschappelijke visie op de bijna-dood ervaring*, Kampen, Ten Have, 2007.

Vragen

1. Beschrijf de belangrijkste verschillen tussen het Platoonse denken over de ziel en dat van Aristoteles en Thomas van Aquino.
2. Leg uit waarom de natuurwetenschappen problemen hebben met een substantiedualisme.
3. Denkt u dat het voor de christelijke theologie noodzakelijk is dat er een substantiedualisme verdedigd wordt? Motiveer uw antwoord.

www.tasmedes.nl

www.tasmedes.web-log.nl